

پژوهش‌های حقوقی

علمی - ترویجی

شماره ۲۳

هزار و سیصد و نود و دو - نیمسال اول

- ۶ • اثر اعاده دادرسی بر اجرای حکم قطعی دادگاه
فریدون نهرینی
- ۴۱ • در جست‌وجوی دولت مدرن در ایران: سرنوشت لویاتان ایرانی
علی‌اکبر گرجی از تدریانی - جعفر شفیعی سردشت
- ۸۷ • مسئولیت بین‌المللی دولت ناشی از حملات سایبری
سید یاسر ضیایی - مونا خلیل‌زاده
- ۱۱۳ • حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی مجازی
باقر انصاری - شیما عطار
- ۱۳۸ • بررسی ماهیت قتل‌های ناموسی و رویکرد نظام حقوق بشر نسبت به آن
سهیلا ابراهیمی لویه
- ۱۵۷ • بحران میانمار، آزمونی برای شورای امنیت در چارچوب نظم حقوقی بین‌المللی
فاطمه فتح‌پور - مرضیه قلندری
- توسعه کتابخانه‌های دیجیتال و فرجام حقوق مالکیت ادبی و هنری
از منظر حقوق تطبیقی و بین‌الملل
محمدجواد شجاع - الهام‌السادات الوانکار
- ۱۸۴ • آنچه از نظام آموزشی حقوق در انگلستان آموختیم
ضحی‌العلی‌زاده - ستاره ساعدی عراقی
- ۲۱۵

http://jlr.sdil.ac.ir/article_32891.html

مجله پژوهش‌های حقوقی (علمی - ترویجی)، شماره ۲۳، نیمسال اول ۱۳۹۲
صفحات ۲۱۵ الی ۲۳۳، تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۱۱/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۲/۱۹

آنچه از نظام آموزشی حقوق در انگلستان آموختم

ضحی عبدالعلی زاده* - ستاره ساعدی عراقی**

چکیده: بی شک نظام آموزشی غرب با توجه به توسعه یافتگی، اعمال الگوهای نوین آموزشی، و برخورداری از کتابخانه غنی و دیگر امکانات از کشور در حال توسعه‌ای چون ایران پیشتر است. این شاید مهم‌ترین دلیل پروراندن رویای تحصیل در دانشگاه‌های خارجی در قاره‌های اروپا، آمریکای شمالی و استرالیا در اذهان دانشجویان ایرانی در رشته‌های مختلف دانشگاهی باشد. پرورش قدرت استدلال، مباحثه، تفکر انتقادی، و مهارت‌های فردی و گروهی مختلف از دیگر مزایای ارزشمند تحصیل در دانشگاه‌های خارجی است. خصوصاً اینکه حجم مطالعات و همچنین تکالیف دانشجو بسیار بیشتر از نظام آموزشی حقوق در ایران است و این مسأله به توانمندتر شدن ذهن دانشجو کمک می‌کند. این نوشتار با ترسیم نظام آموزشی حقوق در انگلستان، تفاوت‌های آن با نظام آموزشی حقوق در ایران را به بحث می‌گذارد و با تکیه بر نقاط مثبت آموزش حقوق در انگلستان به طور ضمنی به تغییرات در راستای اعتلای نظام آموزشی حقوق در ایران اشاره دارد. در واقع، نویسندگان با توجه به تجارب خویش در تحصیل در رشته حقوق در سطح کارشناسی ارشد در دانشگاه وارویک به این موضوع می‌پردازند. کلیدواژه‌ها: نظام آموزشی، آموزش حقوق، پژوهش در حقوق، ایران، انگلستان.

* کارشناس ارشد مطالعات عالی حقوقی (دانشگاه وارویک) و کارشناس حقوق (دانشگاه شهید بهشتی)

Email: zoha.abd@gmail.com

** کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل (دانشگاه علامه طباطبایی)

مقدمه

بی‌شک نظام آموزشی غرب با توجه به توسعه‌یافتگی، اعمال الگوهای نوین آموزشی، و برخورداری از کتابخانه غنی و دیگر امکانات از کشور در حال توسعه‌ای چون ایران پیشتر است. این شاید مهم‌ترین دلیل پروراندن رویای تحصیل در دانشگاه‌های خارجی در قاره‌های اروپا، آمریکای شمالی و استرالیا در اذهان دانشجویان ایرانی در رشته‌های مختلف دانشگاهی باشد. پرورش قدرت استدلال، مباحثه، تفکر انتقادی، و مهارت‌های فردی و گروهی مختلف از دیگر مزایای ارزشمند تحصیل در دانشگاه‌های خارجی است. خصوصاً اینکه حجم مطالعات و همچنین تکالیف دانشجو بسیار بیشتر از نظام آموزشی حقوق در ایران است و این مسأله به توانمندتر شدن ذهن او کمک می‌کند.

از سوی دیگر، تحصیل در دانشگاه‌های خارجی امکان آشنایی با فرهنگ و زبان کشور میزبان را فراهم می‌کند. افزون بر این، از آنجا که دانشگاه‌های خارجی با رعایت الگوی پذیرش دانشجو از سراسر جهان اقدام به اعطای پذیرش می‌کنند محیطی مناسب برای آشنایی با دانشجویان با پیشینه جغرافیایی متنوع را نیز فراهم می‌کند. از این‌رو، به اشتراک گذاشتن تجارب و نیز تبادل اطلاعات پیرامون قوانین در نظام‌های حقوقی مختلف، نحوه اعطای پروانه وکالت، چگونگی رسیدگی به دعاوی و غیره از جمله مزایای هم‌کلاسی بودن با دانشجویانی است که از کشورهای متفاوتی می‌آیند و همگی در دانشکده حقوق یکجا جمع شده‌اند.

در حین تحصیل و نیز پس از بازگشت، دوستان حقوقی سولاتی گوناگونی از تجربه ما داشتند که در نهایت ما را بر آن داشت با نگارش این مقاله روایی تجربه خود از تحصیل یک ساله کارشناسی ارشد در دانشکده حقوق دانشگاه وارویک^۱ را با شما در میان بگذاریم. امیدواریم بتوانیم تصویری روشن از نحوه آموزش حقوق در مقطع کارشناسی ارشد در انگلستان و نیز جنبه علمی زندگی دانشجویی آن دیار را برای شما ترسیم کنیم.

۱- معرفی دانشگاه وارویک

دانشگاه وارویک در منطقه وارویک‌شایر در کشور انگلستان واقع شده است. از لحاظ جغرافیایی به بزرگ‌ترین شهر صنعتی انگلستان یعنی بیرمینگهام نزدیک است. در کل، دانشگاه به مساحت ۲۹۰ هکتار دارای ۳ کمپس^۲ می‌باشد. ^۳ قدمت دانشگاه به سال ۱۹۶۱

<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/about/>

2. Campus

۱. درباره دانشکده حقوق دانشگاه وارویک

برمی‌گردد. حوزه آموزشی-پژوهشی این دانشگاه به چهار گروه هنر، علوم، علوم انسانی و پزشکی تقسیم می‌شود.^۴

در سال تحصیلی ۲۰۱۲-۲۰۱۳ تعداد دانشجویان ۲۲۹۴۴ است که از این تعداد ۸۲۳۷ دانشجوی خارجی در مقاطع کارشناسی و بالاتر تحصیل می‌کنند. ۴۶ درصد از کل جمعیت دانشجویان در رشته علوم انسانی مشغول به تحصیل هستند. دانشگاه ۹۸۸ عضو هیات علمی و ۶۱۷ پژوهشگر دارد.^۵ به طور کلی تعداد دانشجویان خارجی در کشور انگلستان در سال تحصیلی ۲۰۱۱-۲۰۱۲، ۴۳۵.۲۳۰ نفر می‌باشد که نسبت به سال گذشته ۲ درصد رشد داشته است. گفتنی است از این میان ۲۲ درصد حقوق می‌خوانند.^۶

گردش مالی سال تحصیلی ۲۰۱۱-۲۰۱۲ در دانشگاه وارویک ۴۹۰ میلیون پوند بوده است که از این میزان ۳۹ میلیون پوند به مصرف آموزش و ۳۳ میلیون پوند به مصرف پژوهش رسیده است. افزون بر این، مبلغ ۸۵ میلیون پوند خرج قراردادهای پژوهشی و ۱۰۲ میلیون به مصرف مخارجی چون ساخت و ساز خوابگاه‌ها و دانشکده‌های جدید رسیده است.^۷

از لحاظ اعتبار علمی در سال ۲۰۱۲ از حیث اعتبار به عنوان پنجمین دانشگاه در انگلستان شناخته شد^۸ و دانشکده حقوق در روزنامه تایمز به عنوان هشتمین دانشکده برتر حقوق انگلستان معرفی شد.^۹ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ایران آن را هشتمین دانشگاه ممتاز انگلستان شناخته شده است.^{۱۰} علی‌رغم اینکه در سال ۲۰۱۵ میلادی تولد پنجاه ساله شدن خود را جشن می‌گیرد توانسته با اجرای معیاهای علمی و پژوهشی از اعتبار ملی و جهانی قابل توجهی برخوردار شود.^{۱۱}

دانشکده حقوق جزء دانشکده‌های رشته علوم انسانی است و در آن محوطه واقع شده است. این دانشکده دارای رشته کارشناسی حقوق و نیز مقاطع عالی‌تر می‌باشد. کارشناسی حقوق شامل رشته‌های حقوق، حقوق اروپایی، حقوق و جامعه‌شناسی، و حقوق و

3. <http://www2.warwick.ac.uk/about/campus/>

4. <http://www2.warwick.ac.uk/about/history/>

5. <http://www2.warwick.ac.uk/about/profile/people/>

6. http://www.ukcisa.org.uk/about/statistics_he.php

7. <http://www2.warwick.ac.uk/about/profile/finance/>

8. <http://www2.warwick.ac.uk/about/profile/ranking/>

9. <http://www.guardian.co.uk/education/table/2012/may/22/university-guide-law>

10. http://www.msrt.ir/sites/Grad_Dept/DocLib/%D8%A7%D9%86%DA%AF%D9%84%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86.htm

<http://www2.warwick.ac.uk/about/history/>

۱۱. درباره دانشگاه و تاریخچه آن، نک:

بازرگانی^{۱۲} است. گرایش‌های آموزش‌محور کارشناسی ارشد شامل مطالعات عالی حقوقی، حقوق بین‌الملل توسعه و حقوق بشر، حقوق بین‌الملل اقتصادی، حقوق بین‌المللی شرکت‌ها و مقررات مالی^{۱۴} است.^{۱۵}

۲- انتخاب واحد

در کشور انگلستان دو مدل از دوره‌های کارشناسی ارشد ارائه می‌شود: آموزش‌محور و پژوهش‌محور. در مدل اول دانشجوی ملزم به شرکت در کلاس‌های درس است و در پایان دوره پایان‌نامه‌ای با حدود تقریبی ۴۰ تا ۶۰ صفحه می‌نویسد؛ در حالی که دانشجوی در مدل دوم تنها به تحقیق می‌پردازد و هیچ کلاس درسی برگزار نمی‌شود. در اینجا ما به توضیح مدل اول خواهیم پرداخت.^{۱۶} دوره کارشناسی ارشد حقوق هم مانند سایر رشته‌ها یک ساله طراحی شده است. در هر گرایش ارشد دانشجوی موظف به اخذ ۸ درس و نیز ارائه پایان‌نامه است. یک سال تحصیلی به سه ترم تحصیلی تقسیم شده است که دانشجوی مختیر به انتخاب دو یا سه درس برای هر ترم است. در انتهای دوره و پس از گذراندن ترم‌های تحصیلی، همزمان با فصل تابستان، تنها واحد پایان‌نامه باقی می‌ماند. در هر ترم امکان اخذ سه درس وجود داشت.

انتخاب واحد در هفته نخست سال تحصیلی و پس از برگزاری جلساتی برای آشنایی دانشجویان با اساتید و موضوع واحدهای درسی انجام می‌شود. بدین صورت هر استاد از طریق ارائه طرح درس خود و توضیحات شفاهی و نیز با پاسخ دادن به سوالات دانشجویان، آشنایی مقدماتی با موضوع درس خود را ایجاد می‌کند. آنچه عجیب و عیب سیستم اداری انتخاب واحد است این است که امکان حذف و اضافه پس از ارائه فرم انتخاب واحد به دانشکده وجود ندارد. با این همه، مزیت امکان انتخاب واحد از سایر رشته‌های ارشد حقوق (به جز رشته پذیرفته شده) و نیز رشته‌های مطالعات زنان و جامعه‌شناسی نیز وجود دارد.^{۱۷}

12. LLB in Law, LLB in European Law, BA in Law & Sociology, & BA in Law and Business.

13. <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/ug/degrees>

14. LLM in Advanced Legal Studies, LLM in International Development Law and Human Rights, LLM in International Economic Law, & LLM in International Corporate Governance and Financial Regulations.

15. <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/pg/>

۱۶. دسترسی به صفحه گرایش‌های ارشد: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/pg/pgprogram/>

۱۷. دسترسی به اطلاعات پیرامون واحدهای آموزشی گرایش حقوق بین‌الملل توسعه و حقوق بشر:

http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/pg/pgprogram/human_rights_law/

شایان ذکرست، برخی گرایش‌های حقوقی که تخصصی‌ترند، درس اجباری نیز دارند و تمامی دانشجویان آن گرایش موظف به اخذ و مشارکت در آن درس هستند. به طور مثال، درس اصلی دوره ارشد حقوق بین‌الملل توسعه و حقوق بشر که واحدی اجباری است در طول سه ترم برگزار می‌شود. جلسات کلاسی یک روز در هفته و جلسات مباحثه دانشجویی روز دیگری در هفته تشکیل می‌شود. بدین صورت، دانشجو بیشترین وقت خود در دوره را حول مطالعه این درس صرف می‌کند. مزیت استفاده از نظرات دو استاد مدرس این درس و نیز تقویت مهارت مباحثه، کار گروهی و نیز ارائه کلاسی از جمله مزایای این کلاس هستند. در ابتدا، مباحث تئوریک پیرامون مفهوم توسعه تدریس می‌شود و سپس بر مفهوم حقوق بین‌الملل توسعه تمرکز می‌شود. مباحث این درس به طور تخصصی‌تر و ظریف‌تر در سایر واحدهای درسی مورد بررسی قرار می‌گیرد، اما تلاش می‌شود جنبه‌های متفاوتی از مسأله تشریح شود و نیز منابع آموزشی دیگری ارائه شود.

تخصص‌گرایی در دانشکده حقوق از اهمیت بسیاری برخوردار است و به همین علت امکان گرفتن تخصص در تخصص نیز وجود دارد. حال آنکه متأسفانه در ایران ایجاد گرایش‌های حقوقی متنوع و تخصصی مغفول مانده است و دوره‌های تحصیلات عالی حقوق تنها به صورت موسع‌تر به مرور دروس کارشناسی می‌پردازند. در گرایش حقوق بین‌الملل توسعه و حقوق بشر، پنج تخصص وجود دارد که عبارتند از حقوق بشر، حکمرانی و توسعه، جنسیت، جهانی شدن و عدالت بین‌المللی. طبق ضوابط دانشکده برای گرفتن تخصص در گرایش ارشد باید سه درس مرتبط با آن زیرشاخه اخذ شود و موضوع پایان‌نامه دانشجو در آن حوزه باشد. تخصص اخذ شده در مدرک تحصیلی دانشجو درج خواهد شد. لازم به ذکرست که امکان تلفیق دو تخصص با همدیگر نیز وجود دارد.

پس از انتخاب واحد، جزوات گردآوری شده توسط استاد هر درس به صورت رایگان به دانشجویان ارائه می‌شود. در هر جزوه درسی مطالب به صورت هفتگی از هم منفک شده است. برای هر جلسه معمولاً بین ۳-۵ مقاله با حجم ۳۰۰-۴۰۰ صفحه معین کرده است که پیش از جلسه می‌بایست مطالعه شده باشد. البته برخی مطالعات پیشنهادی بیشتر نیز وجود دارد که مطالعه آن الزامی نیست. در مطالعه مقالات هر جلسه آنچه مهم است تفکر پیرامون سوالاتی که هر استاد حول محور آن جلسه تهیه کرده و در جزوه آن جلسه گذاشته است.

در هفته نخست، کتابچه قرمز^{۱۸} نیز به دانشجویان داده می‌شود که حقوق و وظایف دانشجویان، اساتید، و دانشگاه در آن مشخص شده است. کتابچه قرمز یکی از نکات قابل توجه در سیستم آموزشی حقوق در دانشگاه وارویک است، زیرا اساس آن اصل شفافیت و اصل پاسخگویی است. این کتابچه به عنوان مرجعی مورد استناد و غیر قابل نقض توسط هر سه گروه مذکور به کار می‌رود. این کتابچه شامل توضیحاتی راجع به تقویم آموزشی شروع و پایان هر ترم، انتخاب واحد، واحدهای درسی، چگونگی ارجاع دادن به منابع، نحوه نگارش مقاله‌ها و پایان‌نامه، تعیین زمانبندی ارائه مقالات پایان ترم و پایان‌نامه‌ها و غیره است.

۳- تعیین استاد مشاور

یکی از نکات جالب در سیستم آموزشی انگلستان همراهی دانشجویان توسط یکی از اساتید در کل دوره آموزشی است. استاد مشاور^{۱۹} در همان هفته نخست سال تحصیلی برای هر دانشجوی تعیین می‌شود. استاد مشاور وظیفه دارد که در فواصل معین مثلاً هفته‌ای یکبار با دانشجویان ملاقات کند، در جریان امور درسی و گاهی شخصی دانشجویان قرار بگیرد و نیز دانشجویان را مشاوره و راهنمایی کند. استاد مشاور به عنوان رابط دانشجویان با دپارتمان آموزشی مربوطه، اساتید و نیز دانشگاه است و از این رو، قدرت چانه زنی دانشجویان را در سیستم آموزشی به شکلی منطقی بالا می‌برد. دانشجویان می‌توانند مطالبات آموزشی و صنفی خود را از طریق استاد مشاور به سمع دپارتمان، اساتید دیگر و نیز دانشگاه برسانند.

۴- کلاس درس

همچنان که پیشتر اشاره شد، ما به نظام آموزش محور می‌پردازیم که ضمن آن اساتید به طور همزمان به تربیت دانشجویانی پژوهشگر نیز توجه دارند. به طور کلی، نظام آموزشی دانشگاه وارویک دانشجویان در کلاس‌ها بنا به علاقه به موضوع درس متفاوت بود، اما معمولاً بین ۱۰-۲۰ دانشجویان در کلاس‌ها حاضرند. به جز کلاس درس اصلی رشته حقوق بین‌الملل توسعه و حقوق بشر که هر تمامی دانشجویان این رشته موظف به حضور در کلاس هستند. (تعداد دانشجویان این گرایش در سال تحصیلی ۲۰۱۱-۲۰۱۲، ۴۸ نفر بود.)

کلاس‌های درس هر هفته به صورت جلسات سه ساعته برگزار می‌شوند. هر کلاس به مدت شش هفته ادامه دارد. کلاس درس اغلب با آغاز مبحث از جانب استاد شروع می‌شود. سپس استاد، دانشجویان را به گروه‌های چند نفره تقسیم می‌کند تا مباحث را به بحث بگذارند. تقویت مهارت کار گروهی از جمله مزایای این روش است. در این مدت استاد در جریان مباحثات به صحبت‌های دانشجویان نظارت می‌کند و پس از پایان مدت مختص به مباحثه، گروه‌ها نتایج بحث خود را در کلاس ارائه می‌کنند. در پایان کلاس، جمع‌بندی مطالب مربوط به مقالات آن جلسه و نیز مباحثات دانشجویان به عهده استاد است. البته، روش برخی اساتید این است که مباحثه پیش از شروع کلاس و طی هفته انجام شود به طوری که نتیجه آن مباحثات جهت ارائه در کلاس درس آماده باشد.

مباحثه اساتید - دانشجویان و دانشجویان - دانشجویان از طریق اینترنت نیز انجام می‌شود. هر گرایش تحصیلی در وبسایت دانشکده حقوق یک صفحه اختصاصی دارد. تمامی دروس در این صفحه قابل دسترسی و ورود برای دانشجویان همان سال تحصیلی هستند. بنابراین امکان ارتباط میان دانشجو یا دانشجو دیگر و نیز استاد و مباحثه پیرامون مطالب کلاس در آن صفحه فراهم می‌شود. از میان صفحات اختصاصی دروس، فعال‌ترین صفحه متعلق به درس حقوق حکمرانی و دموکراسی بود. استاد مربوطه هر جلسه موضوعی را برای بحث در وبسایت تعیین می‌کرد و همه موظف به مشارکت بودند. استاد و سایر دانشجویان نظرات خود پیرامون یادداشت هرکس را پاسخ می‌دادند. برخی اساتید مطالب هر کلاس درس (در قالب پاور پوینت یا فایل ورد) و نیز مقالات مرتبط را در وبسایت درس بارگذاری می‌کنند.

همچنان که اشاره شد، تلاش دانشکده در این است تا با تقویت مهارت در دانشجویان قدرت تحلیلی و استدلالی، تفکر انتقادی و فنّ مباحثه را به حداکثر برساند. به بیان دیگر، هدف اصلی دانشکده حقوق وارویک تربیت دانش‌آموختگانی اندیشمند و تحلیل‌گر است. به همین خاطر، دانشجویان در نحوه ارائه مطالب آزادی عمل دارند و استقلال دانشجویان از نظر فکری مهم‌ترین اختیاری است که استاد به دانشجو اعطا می‌کند. آنچه در غرب از دانشجو انتظار می‌رود درست استدلال کردن است و نه درست بودن استدلال. یعنی نحوه استدلال کردن اولویت دارد. با این وجود، اساتید اجازه نمی‌دهند که دانشجو موضوعات تحقیق در مسائلی که استاد در آن تخصصی ندارد را انجام دهد، زیرا نمی‌تواند آن را نقد کند و درباره آن به درستی اظهار نظر کند. در نتیجه، هر چند نظام آموزشی غرب مشوق خلاقیت و استقلال دانشجویانست و به او آزادی عمل می‌دهد، از نظارت بر کار وی غافل

نمی‌شود.

در راستای تحقق این هدف، اساتید تلاش دارند با ارائه مباحث دروس در قالب آرای موافق و مخالف دیدگاه جامع‌تری به موضوع را در دانشجو ایجاد کنند. به بیان دیگر، دانشجو هم نظریه‌پردازی محققان موافق به موضوع را مطالعه می‌کند و هم مخالفین را. در اختیار داشتن استدلال‌ات علمی هر یک از طرفین امکان داشتن دیدگاهی بینابین را فراهم می‌کند. هر چند در ایران پاسخ دادن به مسائل به جز با در نظر گرفتن چند جنبه ممکن نیست. و در غیر این صورت پاسخ یک بعدی و ناقص به نظر می‌رسد. حال آنکه در غرب داشتن یک رویکرد واحد ارجحیت دارد. به طوری که اگر در مقاله تحقیقی یک خط فکری برای پاسخ به سوال نداشته باشید، کار شما ارزش علمی کمی خواهد داشت. داشتن یک نگاه موشکافانه و آشنایی عمیق با یک رویکرد یا نظریه است که کار علمی دانشجو را ارزشمند می‌کند. در حالی که آشنایی سطحی و اشاره‌های گذرا به نظریه‌های گوناگون کیفیت علمی کار تحقیقی را به شدت کاهش می‌دهد. به بیان دیگر، ارائه پیشینه تحقیق کم اهمیت‌تر از وارد شدن به اصل موضوع است. کتاب‌نامه تحقیقات علمی می‌بایست دارای حداقل و حداکثری می‌بود. استفاده قلیل یا کثیر از منابع مختلف مردود بود. استفاده از منابع به روز و معتبر از جایگاه نظری در علم حقوق ارزش علمی کار دانشجویی را بالا می‌برد. آنچه قابل توجه است این است که مطالعات آکادمیک در غرب از سطح تعریف و آشنایی با مفاهیم فراتر رفته و به کاربرد علم و نمونه‌های عملی می‌پردازد. هر مبحث درسی حداقل همراه با یک مطالعه موردی است. در جریان کلاس درس، تلفیق بررسی مسائل روز داخلی و بین‌المللی با مبحث نظری به فهم عمیق مطلب کمک می‌کند. یعنی اساتید از مطالب رسانه‌های جمعی، روزنامه‌ها، سایت‌ها، پخش ویدئوهای یوتیوب در حین تدریس استفاده می‌کنند و به تحلیل همه‌جانبه موضوعات می‌پردازند. در درس حقوق و اقتصاد جهانی بخش عمده‌ای از جلسات صرف نمایش ویدئوهای یوتیوب و نیز ویدئوهای مصاحبه‌های اختصاصی با صاحب‌نظران شد. محور این نمایش‌های تصویری ناکارآمدی نظام اقتصاد جهانی و به موازات آن مدیریت نامناسب بود که به بحران اقتصادی ملی و جهانی و نیز توسعه نیافتگی دامن می‌زند. این روش که اغلب با نگاه انتقادی عجین است به خوبی می‌تواند کاستی‌های نظام حقوقی در حل مسائل ملی، منطقه‌ای و جهانی را نشان دهد.

از دیگر روش‌ها ملموس کردن موضوعات درسی و مطالعه عملی، دعوت بعضی اساتید به برگزاری نشست‌های علمی با استفاده از ارتباطات وسیع خود با افراد صاحب‌نظر و

متخصص است. مثلاً در درس حقوق، تکنولوژی و توسعه در خصوص دانش سنتی جلسه‌ای برگزار شد و سپس استاد از فیلمسازی که در مورد وضعیت کشاورزان پنبه در هند فیلم مستند تهیه کرده بود دعوت کرد تا با نمایش بخش‌هایی از فیلم و نیز بازگو کردن خاطرات شخصی‌اش از مصاحبه با کشاورزان در سفر به هند مشکلات مربوط به قانونگذاری ضعیف در این حوزه را به صورت عینی مطرح کند.

آخرین روش به پاسخ به پرسش‌های چهارگزینه‌ای بر می‌گردد. در کلاس درس حقوق پناهندگان، پس از گذر نیمی از ترم استاد هر جلسه سوالات تئوریک و پرونده‌ای را روی پروژکتور نمایش می‌دهد. در هر صفحه یک سوال چهار گزینه‌ای وجود دارد که هر دانشجو با وسیله خودکاری که در دست دارد گزینه صحیح را انتخاب می‌کند. پس از رسیدن تعداد پاسخ‌ها به جمعیت کلاس، نمایشگر پاسخ صحیح را اعلام می‌کند و با نمودار نشان می‌دهد که چند درصد از دانشجویان پاسخ صحیح و چند درصد پاسخ نادرست داده‌اند. این روش برای ارزیابی دانش دانشجویان و نیز آموزش عمیق‌تر مفاهیم درس بسیار مؤثر است. همچنین بعد از خواندن مباحث ثقیل حقوقی، هیجان این تست کلاسی جنبه تفریحی کلاس به شمار می‌آید.

۵- اساتید دانشکده حقوق

افزون بر این، در دانشکده حقوق دانشگاه وارویک تلاش شده است تا اساتیدی با پیشینه‌های مختلف را برگزینند که در عین گوناگونی تجارب پیشین‌شان نگاه نسبتاً مشترکی نسبت به مسائل جهان دارند.^{۲۰} رویکرد انتقادگرای چپ نگاه غالب اساتید دانشگاه و نیز خط مشی کلی دانشگاه است. اساتید منتخب از قاره‌های مختلف بودند، این مسأله به دانشجو اجازه می‌داد تا با مباحث و مشکلات حقوقی و دیگر مسائل جوامع مختلف آشنا شود. داشتن اساتیدی از کشورهای هند، پاکستان، مالزی، تانزانیا، انگلستان، اسکاتلند، آفریقای جنوبی،... این امکان را فراهم می‌آورد که اساتید- که مطالعات گسترده‌ای در خصوص مناطق مورد تخصص خود داشتند- بتوانند با بیانات خود در طی جلسات، از تجارب و نیز حوزه تخصصی خود بگویند. بدین ترتیب، اساتید ذهن دانشجویان را برای مطالعات بعدی آماده می‌کردند و دیدگاهی عملی، قرین به واقعیت و ملموس در کنار مباحث تئوریک عرضه می‌کردند. شایان ذکر است، اساتید در بیان نظرات شخصی خود آزاد

۲۰. دسترسی به اسامی و رزومه علمی اساتید دانشکده حقوق:

بودند. استقلال به آن‌ها اجازه می‌داد تا با انتقاد از عملکرد بریتانیا و نیز عملکرد جامعه بین‌المللی با به بحث گذاشتن مسائل و اخبار روز تحلیل شخصی خود را ارائه دهند. در بریتانیا نه تنها آزادی بیان که آزادی پس از بیان نیز برای اساتید وجود دارد و بدون مواجهه با مشکلی دگر بار در کلاس‌های خود حاضر می‌شوند.

آنچه ستودنی است دانشمندی اساتید دانشکده حقوق است. اطلاعات اساتید به روز و وسیع است. علاقه و فرصت کافی برای مطالعه دارند. مسلماً به این خاطر که شغل آن‌ها تنها استادی دانشگاه و نهایتاً همراه آن داشتن تصدی مدیریتی در دانشگاه است. به همین خاطر، آن‌ها دانشمندند. شاید باور نکنید که خانم آن استوارت - استاد درس تئوری‌های عدالت جنسیتی - بانویی انگلیسی و متخصص در حوزه حقوق زنان است که می‌تواند وازگان اختصاصی حقوق زنان در اسلام را با تلفظ صحیح عربی آن‌ها بیان کند، توضیح دهد، و حتی به شما بگوید حقوق زن در خانواده در فقه شیعی با فقه اهل سنت از چه جهاتی متفاوت هستند. با این حال، او از دیگر نظام‌های حقوقی نیز غافل نیست و اطلاعات وسیعی در خصوص وضعیت حقوق زنان در اروپا، آفریقا، و نیز آسیای دور دارد. سفرهای مختلفش به دور دنیا، داشتن تجارب آشنایی فردی با زنان جهان، سخنرانی علمی در کنفرانس‌های مختلف علمی در سطح ملی و بین‌المللی سبب شده تا بتواند با بیان خاطرات عملی خود در مورد موضوعات درسی، کلاس خود را ارزشمندتر کند.

آخرین نکته به دسترس بودن اساتید بر می‌گردد. امکان داشتن تماس مستمر حضوری و اینترنتی با اساتید اجازه می‌دهد که دانشجو دغدغه‌ها و سوالاتش را راحت‌تر مطرح کند و سریع‌تر به پاسخ برسد. استاد تلاش دارد تا دانشجو را از سنگینی بار دغدغه‌های بی‌مورد و سوالات بی‌پاسخ رها کند. بنابراین اغلب اوقات تماس با اساتید امر ساده‌ای است و استاد خارج از کلاس درس تماس خود با دانشجو را قطع نمی‌کند. به طور کلی به نظر می‌رسد، رابطه استاد و شاگردی در بریتانیا رابطه خالی از تکلف‌تری در مقایسه با ایران است. در عین حفظ حرمت رابطه استاد و شاگردی، رابطه راحت‌تری چه داخل کلاس درس و چه خارج از کلاس درس برقرار است. به بیان دیگر، استاد تلاش نمی‌کند از موضع قدرت برخوردار کند و خود را به دانشجو ثابت کند. در مواقع سخت، اساتید بسیار متواضعانه با بیان کردن خاطرات زندگی شخصی و دانشجویی خود تلاش می‌کنند به دانشجو نشان دهند که او تنها نیست و حتی اساتیدش نیز ممکن است در چنین موقعیتی قرار گرفته باشند، ولی در نهایت موفق شده‌اند. همچنین، در برنامه‌های خارج از کلاس درس و قرارهای دسته‌جمعی حاضر می‌شدند. قرارهای دسته‌جمعی برخی اساتید با دانشجویان هر

هفته پس از کلاس درس در رستوران دانشگاه برقرار بود. بدین ترتیب در فضای نسبتاً صمیمانه‌تری از کلاس درس، امکان گفت و شنود میان استاد و دانشجو فراهم می‌شود.

۶- امکانات کتابخانه‌ای بی‌نظیر

کتابخانه ساعتی طولانی باز می‌باشد و معمولاً از ساعت ۸:۳۰ تا ۲۱ کار می‌کند. متنها با ایجاد سیستم کاربری شبانه‌روزی برای دوران امتحانات و مقاله‌ها حدود دو-سه ماه این امکان را به دانشجویان می‌دهد که شبانه‌روز از کتابخانه استفاده کنند. با این حال فضای کتابخانه دانشگاه کوچک تر از چیزی است که باید باشد و گنجایش دانشجویان را خصوصاً در زمان‌های شلوغ وقت نهار و نیز موقع امتحانات ندارد.

دسترسی آسان به اینترنت در تمامی دانشگاه امکان وصل شدن به سیستم کتابخانه^{۲۱} را فراهم می‌آورد. بدین ترتیب جست‌وجو در منابع موجود در فضای کتابخانه و نیز منابع مجازی وجود دارد. امکان ذخیره کردن منابع جست‌وجو شده و ایجاد پوشه‌های مختلف برای موضوعات گوناگون جست‌وجوها را نظام‌مند می‌کند. امکان رزرو کتابی که در امانت بود وجود دارد که کتابخانه با ارسال ایمیل به ایمیل دانشجویی از وصول کتاب و آماده بودن آن جهت به امانت بردن خبر می‌دهد. این‌گونه کتاب‌ها در سالن مخصوصی نگاه داشته می‌شود و مشخصات دانشجو درون کتاب قرار دارد.

به طور کلی، در زمانی که کتابی سر جای خود قرار ندارد با درخواست کمک از کتابدارهایی که وظیفه کمک کردن به دانشجویان در جست‌وجوی منابع را دارند، و نیز سیستم پذیرش در ورودیه کتابخانه با داشتن حداقل سه کارمند در اکثر ساعات کار کتابخانه پاسخگوی سوالات دانشجویان بود، فراهم می‌شود و همچنین در صورتی که کتاب پیدا نشود با پر کردن فرمی به کتابخانه اطلاع داده می‌شود و مسئولان کتابخانه پس از پیدا کردن کتاب با ارسال ایمیل دانشجو را از محل دقیق نگهداری کتاب مطلع می‌کنند.

هر دانشجو اجازه دارد در مواردی که تأییدیه استاد مربوطه را اخذ کرده است از کتابخانه بخواهد منابعی که در اختیار ندارد را برای وی تهیه کند. این کار تا ۳ منبع به صورت رایگان انجام می‌گیرد و پس از اتمام ظرفیت دانشجو، دانشجو می‌تواند با پرداخت قیمتی کمتر از قیمت خارج دانشگاه منبع را در اختیار بگیرد. به علاوه، دانشگاه با ارائه سرویس رایگان رفت و برگشت دانشجویان را پس از زمان نگارش طرح تحقیق به کتابخانه ملی لندن می‌فرستد تا اگر منابع خاصی را می‌خواهند که در اختیار دانشگاه نیست

21. <http://www2.warwick.ac.uk/services/library/>

از آنجا تهیه کنند. با توجه به روابط گسترده میان دانشگاه‌های انگلستان امکان استفاده از کتابخانه‌های دانشگاه‌های دیگر با کارت کتابخانه واریک میسر است. کتابدارهایی که از میان دانشجویان (به ویژه دانشجویان دکتری) انتخاب می‌شوند با گردش در سالن‌های مختلف کتابخانه سعی در حفظ نظم عمومی کتابخانه را دارند. بدین ترتیب اطمینان حاصل می‌کنند که دانشجویان بر اساس نیاز خود در جای مناسب نشسته‌اند. زیرا برای استفاده از لب‌تاب‌های شخصی و کامپیوترهای عمومی سالن‌های خاصی وجود دارد. امکان گفت‌وگو و خوردن آشامیدنی و خوراکی تنها در سالن‌های مخصوصی اجازه داده می‌شود. وجود سیستم ارسال پیامک این امکان را می‌دهد که در صورت مشاهده تخلف و آزرده شدن از صدای دانشجویان دیگر کتابداران سریعاً به محل رجوع کنند و به دانشجویان تذکر دهند.

کامپیوترهای عمومی در طبقات مختلف دانشگاه نه تنها امکان استفاده از اینترنت را فراهم می‌کند که جست‌وجو در منابع کتابخانه و نیز کاربرد شخصی را نیز دارد. بدین صورت برخی دانشجویان به جای استفاده از لب‌تاب‌های خود و همراه داشتن بار سنگین همیشگی، ترجیح می‌دهند از کامپیوترهای دانشگاه استفاده کنند. کامپیوترهای کتابخانه که با وارد کردن شماره دانشجویی و رمز عبور قابل استفاده می‌شود امکان ذخیره فایل‌های شخصی در صفحه‌های فردی هر دانشجو را نیز فراهم می‌کند. از دیگر امکانات کتابخانه می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

سرویس تردد در فضای دانشگاه

از آنجا که در انگلستان هوا زود تاریک می‌شود و نیز سرما زیاد است، در ماه‌های سردتر سال، اتوبوس‌هایی هر نیم ساعت یکبار از جلو در کتابخانه می‌گذرد و این امکان را به دانشجویان می‌دهد که سوار شوند و در محل دیگری که می‌خواهند پیاده شوند. سیستم ضبط صدا در اتوبوس اطمینان خاطر می‌دهد که اتوبوس امنیت دارد.

خدمات تکثیر، پرینت و اسکن

امکان گرفتن پرینت، کپی، و اسکن در فضای کتابخانه وجود دارد. البته تنها استفاده از اسکن رایگان است و برای استفاده از پرینت باید با خرید اعتبار و نیز برای استفاده از دستگاه کپی با تهیه کارت کپی از این دستگاه‌ها استفاده شود.

بوفه

امکان داشتن مکانی برای استراحت و مباحثه در طبقات مختلف کتابخانه وجود دارد.

همین‌طور، کتابخانه با داشتن کافه تریا و نیز سلف امکان خوردن و آشامیدن را راحت‌تر می‌کند و لزومی برای خروج از ساختمان کتابخانه نیست. همچنین، دستگاه‌های خودکار برای خرید نوشیدنی و خوراکی نیز در کتابخانه وجود دارد.

۷- واحد پایان‌نامه

پایان‌نامه آخرین کار تحقیقی دانشجویی محسوب می‌شود که حداکثر در ده هزار کلمه ارائه می‌شود. دانشجوی از ابتدای سال تحصیلی به نوعی با آن درگیر است. در واقع، زمان‌بندی ارائه کار به صورت جز جز به استاد راهنما و دپارتمان، درگیری همیشگی با موضوع پایان‌نامه را در پی دارد. در ابتدای سال تحصیلی، دانشجو موظف به اعلام موضوع پایان‌نامه در قالب عنوان و مختصر توضیحی پیرامون موضوع است. سپس، استاد راهنما از سوی دپارتمان تعیین می‌شود. تلاش عمومی بر این است تا با توجه به حوزه تخصص و مطالعه استاد، راهنمایی پایان‌نامه‌های مرتبط بر عهده وی قرار بگیرد. حال آنکه در مواردی دیده می‌شود که اساتید آشنایی لازم با موضوع پایان‌نامه دانشجو را ندارند و در نتیجه، تنها می‌توانند راهنمایی اندکی نمایند.^{۲۲} پس از انتصاب استاد راهنما، دانشجو با وی جلسه‌ای خواهد داشت و طی آن درباره رویکرد خود به پایان‌نامه توضیحاتی می‌دهد و استاد راهنما حتی‌المقدور وی را راهنمایی می‌کند.

پس از گذشت دو ترم، دانشجو طرح تحقیق خود را تهیه می‌کند و به دپارتمان و استاد راهنما تحویل می‌دهد. حجم این کار باید یک پنجم از کل کار پایان‌نامه باشد. (یعنی ۲۰۰۰ کلمه) همچنین باید کتاب‌نامه‌ای از منابع مورد استفاده ارائه گردد. سپس، جلسه دفاع از طرح تحقیق پس از یک ماه برگزار می‌شود. در این جلسه دانشجو در حضور استاد راهنما و عضو دیگر هیات علمی به سوالات آن‌ها درباره پایان‌نامه‌اش پاسخ می‌دهد. استاد راهنما نظرات خود درباره طرح تحقیق را مطرح می‌کند و در صورت نیاز، پیشنهادهایی به دانشجو می‌دهد. این جلسه تنها دفاعیه‌ای که پیرامون پایان‌نامه وجود دارد.

نحوه راهنمایی استاد راهنما مانند دانشگاه‌های ایران نیست. هیچ استاد راهنمایی موظف نیست کل پایان‌نامه دانشجو را پیش از اتمام مهلت ارائه مطالعه کند. دانشجویان عموماً در

۲۲. لازم به ذکر است امکان تغییر استاد راهنمای انتصابی وجود ندارد. در مواردی که میان دانشجو و استاد راهنما اختلاف پیش آید، جلسه‌ای با حضور رئیس دپارتمان، استاد مشاور، استاد راهنما، و نیز دانشجو برگزار می‌شود. اما در هیچ حالتی استاد راهنما تغییر نخواهد کرد. قطعیت و تغییرناپذیری تنها به استاد راهنما بر نمی‌گردد و موضوع پایان‌نامه نیز غیرقابل تغییر می‌باشد.

ترم تابستان به پایان‌نامه خود می‌پردازند. با اتمام کلاس‌ها و مقالات ترم سه در ماه ژوئن، دانشجویان در دست زمانی که اساتید در تعطیلات تابستانی به سر می‌برند و کمتر در دانشگاه هستند، کار پایان‌نامه خود را به نظم دلخواهی رسانده است. اما دیگر اساتید کمتر وقت مطالعه و راهنمایی در این مورد را دارند. بیشتر اساتید از دانشجویان می‌خواهند که در ماه ژوئیه بیشتر مطالب خود را به راهنمایان تحویل بدهند. مسلماً هر چه دانشجویان بیشتر پیش رفته باشد، فرصت بهتری برای مورد راهنمایی واقع شدن دارد. در غیر این صورت، فرصتشان را از دست می‌دهد و استاد راهنما تنها پس از پایان کار و ارائه است که متن دانشجویان را مطالعه می‌کند. و این زمانی است که کار ارزشیابی پایان‌نامه را انجام می‌دهد.

روش تحقیق در علم حقوق در دانشگاه‌های انگلستان نیز به ایران شبیه است. بدین لحاظ که بیشتر روش تحقیق کتابخانه‌ای و تحلیل منابع موجود در موضوع مورد بحث پایان‌نامه بررسی می‌شود تا تحقیق میدانی و یا تحلیل محتوای آماری. تفاوت عمده در فراهم بودن منابع گسترده و نیز آزادی عمل دادن به دانشجویان برای ارائه خلاقانه موضوع پایان‌نامه می‌باشد. بدین جهت است که اگرچه نحوه ارجاع به منابع به عنوان امری اجباری و سراسری باید توسط همه دانشجویان اعمال شود، اما در سایر مراحل کار چه شکلی و چه ماهوی هر دانشجویان مخیر به انتخاب روش مختص به خود است.

۸- ارزشیابی

برای انجام تحقیق علمی پایان هر ترم لازم است طرح تحقیق شامل موضوع، چکیده‌ای از رویکرد و معرفی کتابنامه به استاد مربوط ارائه شود. تعیین موضوع تحقیق از مراحل مهم تحقیق به شمار می‌آید. از آن رو که موضوع باید اوصاف مشخصی داشته باشد. از جمله اینکه باید به صورت مضیق و دقیق تعریف شود و برای تعیین آن مطالعه عمیقی انجام شود. استاد ممکن است موضوع را به طور کلی رد کند و یا با ایراد اصلاحاتی آن را بپذیرد. پیش از ارائه تحقیقات ترم یک، ارائه تحقیق شکلی برای کنترل اینکه دانشجویان نحوه نگارش، کار علمی و چگونگی رفرنس دادن را یاد بگیرند. زیرا در نظام آموزشی غرب یکی از مهم‌ترین ارزش‌های تحقیق علمی نحوه ارجاع به منابع است. هرگونه خلل در این خصوص موجب تبعات «کپی‌برداری» است که بعداً توضیح داده خواهد شد.

۸-۱- عدم وجود روش‌های ارزیابی دقیق

هرچند که ما ایرانی‌ها خاطره خوشی از امتحان دادن و فصل امتحانات نداریم اما شاید اگر

روش برگزاری آزمون‌ها منطقی و مؤثر باشد بهترین شیوه ارزیابی هم تلقی شود. در دانشگاه‌های انگلستان واحدهای درسی‌ای وجود دارند که در آن‌ها آزمون و امتحانی برگزار نمی‌شود که متاسفانه همین موضوع ارزیابی منصفانه را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. نمره پایان ترم بر اساس تحقیقی داده می‌شود که پس از پایان کلاس‌ها و در طول تعطیلات بین دو ترم نوشته می‌شود. هرچند که بخاطر وجود نرم‌افزارهای دقیق کامپیوتری و سخت‌گیری‌ها و تنبیه‌های جدی کسی در پی کپی کردن مطالب و ارائه تحقیق دست‌چندم بر نمی‌آید اما تجربه ما نشان می‌دهد که این روش کارایی کافی را ندارد. به طور مثال یکی از کاستی‌های روش فوق عدم توجه به حضور یا غیبت دانشجو در جلسات هر درس است. عدم تأثیر حضور یا غیبت در کلاس در ارزیابی نهایی باعث می‌شود که دانشجویانی که حتی تکالیف سنگین طول ترم را انجام نداده‌اند در نهایت نتیجه بهتری به دست بیاورند.

۸-۲- عدم تأثیر حضور و غیبت در کلاس در نمره نهایی

حضور یا غیبت در کلاس درس در ارزیابی نهایی تأثیری ندارد. به زعم دپارتمان، دانشجو با حضور در کلاس با اطلاعات و اندیشه‌های مختلف آشنا می‌شود و به قدرت تحلیل و مباحثه وی افزوده می‌شود. اگر دانشجویی در کلاس درس حاضر نباشد، این فرصت را از دست می‌دهد و در نهایت، تأثیر منفی آن بر مقالات آخر ترم دیده خواهد شد. به گفته شخصی اساتید، آن‌ها با مطالعه مقالات دانشجویانی که سر کلاس درس حاضر نبودند می‌توانستند گسست در نظام فکری ایشان و عدم آشنایی عمیق‌شان با موضوعات مختلف را متوجه شوند. این امر بر نمره آن‌ها انعکاس بدی خواهد داشت. به هر حال، شایسته است توجه دقیق‌تری به این مسأله شود. زیرا امکان اینکه چنین دانشجویی فرد یا مؤسسه‌ای متبحر را استخدام کند تا مقاله پایان ترم وی را بنویسد زیاد است. عدالت اقتضا می‌کند حضور و غیاب نیز سهم اندکی از نمره پایان ترم را تشکیل دهد و بازتاب کار کلاسی باشد. وگرنه بسیاری از دانشجویانی که صرفاً برای گرفتن مدرک معتبر دانشگاه خارجی و نیز استفاده ابزاری از ویزای دانشجویی برای گشت و گذار به دانشگاه‌های خارجی اقبال زیادی نشان می‌دهند.

۸-۳- فاکتورهای ارزشیابی در فرم نمرات

ارزشیابی مقالات درسی به صورت محرمانه و بدون ذکر نام دانشجو انجام می‌شود. اما این روش در برخی دروس که موضوع تحقیق با انتخاب دانشجو، نگارش خلاصه و مباحثه حضوری طی جلسه‌ای با استاد مربوطه سپس اعلام موافقت وی انجام می‌شود، آن‌قدر هم

محرمانه نیست. اما در دروسی که اساتید فهرستی از سوالات را در اختیار دانشجو قرار می‌دهند تا از میان آن موضوع مقاله‌شان را انتخاب کند محرمانه می‌نماید.

در فرم ناظر بر نمره هر درس، مهارت‌هایی مانند فهم سوال، تحلیل محتوا، نحوه نگارش، نظم و ساختار، و استفاده از منابع و نحوه ارجاع به آن‌ها در نظر گرفته شده‌اند. این فرم متذکر می‌شود که این مولفه‌ها هیچ اولویتی بر هم ندارند و معادل نمره نیستند. درجه‌های اعطایی به این مهارت‌ها عبارتند از: ضعیف، غیررضایت‌بخش، رضایت‌بخش، خوب و بسیار خوب.

سپس، در این فرم به قسمت نظرات اساتید می‌رسیم که از این جدول فراتر می‌رود. نکات مثبت کار دانشجو در ابتدا ذکر می‌شود و سپس انتقادات استاد از مقاله و نیز پیشنهادهای وی برای ارائه کاری بهتر آورده می‌شود. بعضی اوقات علاوه بر نظر استاد آن درس، نظرات استاد دوم که بر مقاله اعلام نظر کرده نیز مندرج است. مسلماً پیشنهادهای اساتید در رفع ایرادات جهت موفقیت بیشتر در مقالات بعدی و نیز آموزش روش مقاله‌نویسی بسیار مفید است.

۸-۴- ارزشیابی پایان‌نامه و عملکرد تحصیلی دانشجو در کمیته سنا

برای ارزشیابی پایان‌نامه، استاد راهنما و یک استاد داور خارجی نقش دارند. داور خارجی از دانشگاه دیگر به خصوص دانشگاه‌های حزب راستی انتخاب می‌شود تا حق دانشجو توسط استاد راهنمای دانشگاه وارویک که نگرشش به حزب چپ نزدیک است تضییع نشود. همین اقدام مشخص می‌کند که در نظام آموزشی انگلستان دانشگاه‌ها علاوه بر رقابت تنگاتنگ همکاری خوبی دارند.

حق تجدید نظر نسبت به نمرات دروس و نیز پایان‌نامه نیز وجود ندارد، زیرا باور مسؤولان دپارتمان بر این است که با تصحیح مقاله دانشجو توسط استاد اصلی و یک استاد دیگر، مباحثه اساتید بر سر نمره و توافق آن‌ها جای اعتراضی باقی نمی‌ماند. این روش بارها توسط دانشجویان مختلف مورد اعتراض واقع شد، اما دانشکده بر اجرای تصمیم خود مصر بود و نقشی برای خطای انسانی قائل نبود.

آخرین شورا برای ارزیابی کل کارنامه تحصیلی دانشجو، پس از پایان سال تحصیلی دانشجویی که دانشجو در آن محصل بوده است صورت می‌گیرد. کمیته سنا پس از اعلام نمره پایان‌نامه با حضور اساتید دپارتمان تشکیل می‌شود. در این کمیته درباره وضعیت تحصیلی دانشجو و نمرات دروس بررسی به عمل می‌آید. بنابراین کمیته سنا تصمیم

می‌گیرد که آیا دانشجوی مستحق دریافت مدرک کارشناسی ارشد هست. در صورتی که بنا به عملکرد ضعیف دانشجوی تصمیم سنا به اعطای مدرک کارشناسی ارشد به وی نباشد، مدرک دیپلم به دانشجوی داده می‌شود.

۸-۵- کپی برداری

شاید بی‌اغراق خطرناک‌ترین اتفاق برای دانشجوی و گناه نابخشودنی برایش در نظام آموزشی غربی کپی برداری باشد. برای پی بردن به میزان حساسیت این موضوع باید تعریف موسع کپی برداری را دانست. کپی برداری شامل هر نوع تکرار مطلب فردی دیگر به صورت مستقیم یا غیرمستقیم بدون ذکر منبع است. به علاوه استفاده از مطالب خود دانشجوی که در تحقیقات قبلی آن‌ها را ارائه کرده است بدون ذکر این موضوع کپی برداری از خود تلقی می‌شود. دانشگاه‌ها و اساتید نرم‌افزاری در اختیار دارند که درصد مطالب و مضامین استفاده شده از نوشته‌های سایرین را تعیین می‌کند. بنابراین راهی برای فرار از آن متصور نیست. مجازاتی که برای این خطا در نظر گرفته می‌شود بسیار سنگین است. اگر چنین اشتباهی در تحقیقی اتفاق بیفتد در درجه اول تحقیق به کلی رد می‌شود و نمره آن زیر قبولی محسوب می‌شود. همچنین ممکن است که مجازات محرومیت از تحصیل اخراج و یا تنزل مدرک اعمال شود که با توجه به هزینه‌های سنگین تحصیلات عالی هر کدام از این‌ها خسارات مادی و روحی بسیاری را به دانشجوی وارد می‌کند.

۹- امکانات فرادرسی دانشگاه

در ابتدای سال تحصیلی دانشجویان امکان شرکت در کلاس‌های تقویت مهارت‌های تحصیلی به صورت رایگان دارند. این کلاس‌ها توسط مرکز مشاغل و مهارت‌های دانشجویان برگزار می‌شود که در میان دانشجویان بسیار محبوب است، به طوری که این کلاس‌های خیلی سریع پر می‌شود.^{۲۳} این کلاس‌ها شامل مهارت‌های خواندن، نوشتن، یادداشت برداری کلاسی، تفکر انتقادی و استدلال می‌شود. در سال تحصیلی ۲۰۱۱-۲۰۱۲، اساتید مرکز مباحثی مقدماتی را طرح کردند و متأسفانه کلاس‌ها آن‌طور که باید و شاید مفید نبود. تنها عنوان ارائه کمک داشت و کمک چندانی به دانشجویان حداقل در دوره تحصیلات عالی نمی‌کرد.

از دیگر فعالیت‌های این مرکز می‌توان به برگزاری نمایشگاه‌های کار و نمایشگاه‌های

مختلف موضوعی در سراسر سال، اشاره کرد. مرکز تلاش دارد تا پیوندی میان دانشجویان و بازار کار ایجاد کند. این نمایشگاه‌ها فرصتی برای معارفه و گفت‌وگو میان دانشجویان و شرکت‌هاست. برخی شرکت‌ها از این طریق به مصاحبه و استخدام دانشجویان برای زمان پس از فراغت از تحصیل اقدام می‌کنند.

اما نشست‌های دانشگاه به بازار کار محدود نمی‌شود. دانشگاه با داشتن خط‌مشی سیاسی مشخص تلاش می‌کند برنامه‌های گروهی مختلفی در فضای خود برگزار کند. به طور مثال، هم‌صدا شدن با جنبش اشغال وال استریت در همان سال اقدام جالبی بود. به صورتی که در یکی از پر ترددترین خیابان‌های دانشگاه، دانشجویان با بر پا کردن چادر و استقرار شبانه‌روزی در آن مکان، صدور بیانیه و جمع‌آوری امضای دانشجویان و اساتید تلاش کردند همبستگی خود را اعلام کنند. همچنین، انجمن‌های مختلف در صنف دانشجویی امکان مشارکت در برنامه‌های مختلف فرهنگی، سیاسی و اجتماعی را فراهم می‌آورد. به نظر می‌رسد این‌گونه فعالیت‌های دانشگاه با هدف پروراندن شهروندانی مسؤول، آگاه و مشارکت‌کننده است.

با توجه به تعداد زیاد دانشجویان خارجی حمایت از دانشجویان علی‌الخصوص دانشجویان خارجی در اولویت برنامه‌های دانشگاه قرار دارد. این حمایت به شکل‌های مختلف و در زمینه‌های گوناگون صورت می‌گیرد. از جمله امکانات مشاوره‌ای رایگان برای ویزا، مشاوره رایگان روانشناسی و نیز برنامه‌های تفریحی-گردشی که موجب آشنایی دانشجویان رشته‌ها و ملیت‌های مختلف با هم می‌شود. همچنین در صورت بروز بحران‌های جدی در زندگی تحصیلی یا شخصی دانشجویان حمایت همه‌جانبه‌ای از او انجام می‌شود. برای مثال دادن زمان بیشتر برای ارائه تحقیقات و یا به تعویق انداختن ادامه تحصیل امکان‌پذیر است.

نتیجه

در این نوشتار تلاش شد تا تصویری واقعی و روشن از نظام آموزش عالی حقوق در انگلستان ارائه شود. بی‌شک دوره کارشناسی ارشد یک ساله دوره‌ای فشرده و با حجم کاری بسیار سنگین است که موفقیت در آن مستلزم جهد جدی و مستمر است. همچنان که اشاره شد، تلاش عمومی دانشگاه بر این است که شرایط درس خواندن را تسهیل کند و تا جایی که امکانات دانشگاه اجازه می‌دهد فضایی مساعدتر برای تحصیل ایجاد شود. اما بار اصلی مسؤولیت به عهده دانشجویان قرار دارد. مسلماً این تجربه سخت، زیبایی‌ها و

شیرینی‌های خاص خود را نیز دارد. وجوه مثبتی که در این نوشتار از نظام آموزشی حقوق در انگلستان روایت شد، تفاوت‌های چشم‌گیری با نظام آموزشی سنتی حقوق در ایران دارد. این تفاوت‌ها فاصله میان دانشجوی ایرانی و دانشجوی خارجی و نیز استاد ایرانی و استاد خارجی را بیشتر می‌کند. تفاوت‌ها تنها ناظر بر به کارگیری از روش‌های نسبتاً قدیمی‌تر نیست، بلکه امکانات و بودجه دانشگاه ایرانی با دانشگاه خارجی قابل مقایسه نیست.

پرسشی که در این میان مطرح می‌شود این است که آیا چنین سیستم آموزش حقوقی در ایران قابل اعمال است؟ پاسخ قطعاً منفی است. محدودیت‌های بسیاری در ایران سدّ راه عملی شدن چنین نظام آموزش حقوقی قرار دارد، از محدودیت‌های ناظر بر حساسیت بر علوم انسانی و سرآمدترین رشته آن حقوق گرفته تا محدودیت‌های مالی و امکاناتی. هر چند که برای رسیدن به نظام آموزش کارآمدتر و به روزتر گسترش امکانات و کاستن از محدودیت‌ها ناگزیر است. امیدواریم تا جایی که شرایط و امکانات اجازه می‌دهد در دانشکده‌های حقوق، که بیشتر از وجود اساتید تحصیل کرده غرب بهره‌مند هستند، تلاش شود تا گامی هر چند کوچک در راستای کاستن از این فاصله آموزشی برداشته شود. امیدواریم که این نوشتار فتح بایی باشد برای آشنایی و انطباق با نظام آموزشی حقوق در کشورهای توسعه‌یافته، و بتواند زمینه‌ساز تغییرات مثبت در ساختار نظام آموزشی حقوق در ایران شود.

فهرست منابع

- <http://www.guardian.co.uk/education/table/2012/may/22/university-guide-law>
http://www.msrt.ir/sites/Grad_Dept/DocLib/%D8%A7%D9%86%DA%AF%D9%84%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86.htm
http://www.ukcisa.org.uk/about/statistics_he.php
<http://www2.warwick.ac.uk/about/campus/>
<http://www2.warwick.ac.uk/about/history/>
<http://www2.warwick.ac.uk/about/history/>
<http://www2.warwick.ac.uk/about/profile/finance/>
<http://www2.warwick.ac.uk/about/profile/people/>
<http://www2.warwick.ac.uk/about/profile/ranking/>
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/about/>
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/pg/>
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/pg/pgprogram/>
http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/pg/pgprogram/human_rights_law/
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/staff/academic/>
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/ug/degrees>
<http://www2.warwick.ac.uk/services/library/>
<http://www2.warwick.ac.uk/services/scs/>

What I learned from Legal Education System of England

Zoha ABDOLALIZADEH

LL.M. in Advanced Legal Studies at University of Warwick and LL.B. in Law at Shahid Beheshti University
Setareh SAEDI ARAGHI

Attorney at Law, LL.M. in International Development Law and Human Rights at University of Warwick,
LL.M. in International Law and LL.B. in Law at Allameh Tabataba'i University

Undoubtedly, the Western educational system, concerning it to be developed, is ahead from a developing country such as Iran, application of new educational models, enjoyment of rich library, and other facilities. This might be the most important reason for Iranian students at different majors to dream of studying in foreign universities in Europe, North America, and Australia. Other valuable advantages of studying in foreign schools are: training and enhancing the power of reasoning, discussion, critical thinking, and different personal and team skills. More particularly, the coursework studies and the student's workload are more than of Iran, which help the student to empower his mind. This article pictures the educational system of law in England, while discussing its differences with Iranian legal education system and emphasizing on its positive points indirectly refers to adjustments in relation to promoting Iran's legal education system. Indeed, the authors reflect on this issue through their experience of studying law at masters' level at University of Warwick.

Key words: educational system, legal education, legal research, Iran, England.

Journal of LEGAL RESEARCH

VOL. XII, No. 1

2013-1

- **The Effect of Retrial on the Enforcement of Final Judgment** 3
Fereidoon Nahreini
- **Seeking for Modern State in Iran: The Fate of Iranian Leviathan** 3
Ali Akbar Gorgi Azandariyani & Jafar Shafiei Sardasht
- **International Responsibility of State in Cyber Attacks** 4
Seyed Yaser Ziaee & Mona Khalilzadeh
- **Privacy Protection on Social Networking Sites** 4
Bagher Ansari & Shima Attar
- **Nature of Honor Killings and approach of the Human Rights System towards them** 5
Soheyla Ebrahimi Looyeh
- **Myanmar Crisis: A Test for UN Security Council in the context of International Legal Order** 5
Fatemeh Fathpour & Marziyeh Ghalandari
- **Developing Digital Libraries and the Fate of Copyright from the perspective of Comparative and International Law** 6
Javad Shoja & Elham Sadate Alvankar
- **What I learned from Legal Education System of England** 6
Zoha Abdolalizadeh & Setareh Saedi Araghi

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law
Research & Study